

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	Prețul inserțiunilor	Correspondințele se adresează redacțiunii
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane	Pentru publicațiuni oficiale, concurse edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150	„FOAIA DIECESANĂ“
„ „ „ pe 1/2 an 5 „	de cuvinte 6 cor, până la 200 de cuvinte 8 cor.	iară banii de prenumerațiune și inserțiunile la
„ România și străinătate pe an 14 franci	de aci în sus 10 coroane	ADMINISTRAȚIA
„ „ „ „ pe 1/2 an 7 „		Librăriei și Tipografiei diec. în Caransebeș

Discursul festiv

ținut de prof. univ. Dr. D. Onciul la serbarea dela Putna

O voce de dincolo de mormânt, dela poetul Dumbravei Roșie, pătrunde aci și zice:

„Erou plin de lumină, el e merit în lume,
„Pe secolul ce-l vede să sape al său nume
„Ființă de-o natură gigantică, divină,
„El e de-acei la carii istoria se 'nchină“.

Istoria se închină eroului care, însuflețit de geniul nemuririi, din scânteia sa divină a dat nouă viață și lumină unui timp întreg și unui întreg popor. Istoria se închină eroului acum patru secolii trecut la nemurire, a cărui amintire o sărbătorim astăzi; eroului slăvit al vechei Moldove, al neamului român, al Creștinătății: Stefan cel Mare.

Țeara toată, și împreună cu dânsa, întreaga Românie serbătorește amintirea lui, prăznuind al patrulea centenar al vieții lui celei dincolo de mormânt. Și dela un capăt la altul al țerei lui, pe care el cu mândrie o numea „poarta Creștinătății“, din înălțimile celor 44 de mănăstiri și biserici ce el a ridicat spre lauda lui Dumnezeu pentru biruințele sale, răsună tânguitor cântarea de slavă a clopotelor, unită cu cântarea întregii Biserici ortodoxe-române, chemând sufletele românești la credință și virtute, care putere de viață dă și fapte mari îndeplinește. Este spre a prepmări pe un erou al Țerei, erou al Neamului, erou al Istoriei.

În complexitatea multiplă de cauze și efecte din care se desvâlește istoria omenirii, manifestarea popoarelor active în istorie este determinată esențial de mediul înconjurător ce-l dă așezarea geografică, de împrejurările timpului, de însușirile rasei și de acțiunea personalităților istorice. Din această complexitate se înalță în totdeauna, ca munții giganti de-asupra câmpurilor, marile personalități istorice, prin acțiunea lor hotărâtoare în viața popoarelor.

Între personalitățile, cari astfel au determinat istoria și viața poporului român, în condițiunile date prin așezarea geografică a țerii, prin împrejurările

timpului și prin însușirile de rasă ale poporului, strălucește mai presus marea imagine a lui Stefan cel Mare, domnul Moldovei dela 14 Aprilie 1457 până la 2 Iulie 1504. Aproape jumătate de secol, în cea mai lungă domnie ce a fost dată țerei lui, el a dominat scena istoriei române, răspândind gloria armelor românești și lauda numelui român în cele patru părți ale lumii. „Toate gurile te numesc și toți într'un gând preamult te laudă“, îi scria papa Sixt IV. Iar el însuș, în ajunul morții, zicea medicului venețian care-l căuta: „De când sunt domn al acestei țeri 36 de resboaie am dat, în 24 am învins și 2 am pierdut“.

„Om preaînțelept vrednic de multă laudă, iubit mult de supușii săi, îndurător și drept, mult apărător și generos“ așa îl caracterizează medicul Mateiu Muriano în relațiunea sa către dogele Veneției. Iar cronicarul țerei încheie povestirea acestei domnii binecuvântate, zicând: „După multe rășboaie cu noroc ceau făcut, cu mare jale au răposat marți, Iulie în 2... Domnitau Stefan Vodă 47 de ani, 2 luni și 3 săptămâni, și au zidit 44 de mănăstiri și biserici, și era însuș țiitor peste toată țeara... Era bărbat viteaz, norocos și cu frica lui Dumnezeu“.

Mărturiile istoriei se unesc în cuvântul poetului:

„Măreț în sinul luptelor
„Și'n pace a fost măreț“.

Stefan fiul lui Bogdan II Voevod și al doamnei Oltea-Maria, prin tată, nepot al lui Alexandru cel Bun din neamul Mușăților, prin mamă, nepot al Basarabilor, astfel vlăstar al ambelor dinastii române din cele două țeri surori, a luat în mână sceptra Moldovei în zile de grea cumpănă pentru țeară și neam.

Alexandru cel bun lăsase urmașilor moștenire o țeară tânără ca stat, dar bine întocmită în lăuntru și respectată în afară, mică între marile puteri vecine, dar tare prin voința de viață a cetățenilor și prin iubirea lor de țeară. Din nefericire însă, lipsa unei norme bine stabilite pentru succesiunea la tron, în urma sistemului ereditar-electiv ce se practica în ambele principate, dedea mereu prilej la certe pentru domnie,

certe pe care și vecinii râvnitori de a-și spune țerile române căuta să le pună în serviciul intereselor lor. Astfel Moldova, sub urmașii lui Alexandru cel Bun, ca și Țeara-Românească, sub urmașii lui Mircea cel Bătrân, au ajuns să fie mereu turburate de lupte lăuntrice, însoțite de amestecul funest al străinilor, al Polonilor și Ungurilor în Moldova, al Ungurilor și Turcilor în Țeara-Românească, cu pretensiunile lor de supremație. Vraja și urgia între frați le-au sfâșiat înăuntru, le-au umilit în afară. Mai rău decât dușmanul din afară lovește întotdeauna dușmănia din înăuntru!... În cele din urmă, sub Petru Aron un fiu natural al lui Alexandru cel Bun, Moldova ajunsese să fie vasală și Poloniei și Ungariei și în același timp tributară Turcilor.

De această umilintă o liberă brațul lui Stefan, care venind cu oaste din Țara-Românească, în Joia mare 1457, bătă pe Petru Aron, ucigașul tatălui său Bogdan, și luă în stăpânire tronul strămoșesc dela Suceava, fiind proclamat domn al țerei, la Dereptate. Sărbătoarea Învierii, ce coincidea cu aceste evenimente era tot-de-odată o sărbătoare de reînviere a Moldovei.

Era însă un timp de mare cumpănă nu numai pentru Moldova și neamul românesc, ci pentru toată Creștinătatea, când Stefan veni să ia domnia. Cu patru ani mai înainte, cetatea sfântului Constantin, cu ultima rămășiță din imperiul Cesarilor romani, căzuse în mâinile Turcilor. Împărăția creștină a răsăritului fu desființată, aceeaș soartă având și celelalte state creștine ale peninsulei Balcanice, care toată deveni osmană. Cuceritorul Mohamed II își așeză tronul la Cornul-de-aur, și Semiluna înlocui Crucea de pe Sfânta-Sofia. Groază cuprindea inimile descurajate ale Europei creștine.

În așa timp veni, ca trimis de Providență, Stefan al Moldovei, „luptător al lui Cristos“, cum îl numea sfântul Părinte dela Roma. Un alt „luptător al lui Cristos“, Ioan Corvin de Huniad, și acesta Român de viță, murise un an mai înainte, lăsând dezolată Ungaria și lumea creștină. Era acum rândul lui Stefan, ca principe fruntaș în fruntea Răsăritului creștin, să ducă mai departe lupta pentru cruce.

Lupta pentru Cruce era menirea lui. Lupta pentru Cruce este gloria lui. Coroana lui de glorie au alcătuit-o însă și lupta pentru Cruce, și lupta pentru Neatârnavare, și faptele Păcii: coroană de întreită glorie.

*

Înainte de a întreprinde sfânta luptă contra dușmanului Creștinătății, Stefan avea să susțină lupte cu vecinii creștini spre a-și apăra moștenirea. Răsboindu-se cu Polonia și cu Unguria, la care detronatul Petru Aron aflase adăpost pentru ca să fie readus la domnie la timp oportun, el făcu pace cu ei numai dupe ce-și câștigă recunoaștere prin puterea armelor sale; învingătoare peste Nistru, peste Carpați și la Baia.

Odată cu pacea, Stefan restabilă cuminte și vechile legături ale Moldovei cu Polonia, recunoscând suzeranitatea coroanei polone, în condițiuni ce-i garantau integritatea tronului și a țerei, cum și mână liberă în afară. Iar prin pacea cu Ungaria, dupe învingerea

reputată asupra regelui Matia Corvin la Baia în 14 Decembre 1467, el dobândi în Transilvania cetățile Ciceul și Cetatea-de-Baltă cu ținuturile lor, ca feude ungurești, prin care regele Ungariei urma să salveze cel puțin aparența suzeranității asupra domnului Moldovei. Relațiunile lui Stefan cu Ungaria au continuat apoi să fie cele mai bune până la sfârșitul domniei sale. Astfel împăcat cu Polonia și cu Unguria, el putea să întreprindă marea luptă contra dușmanului comun, care de mai bine de un secol amenința Europa creștină și civilizația ei.

Pentru această luptă trebuia câștigat și domnul Țerei-Românești. Dar aci domnia vasalul devotat al Turcilor, Radul cel Frumos. Acesta trebuia deci sau să fie întors la cauza creștină sau să fie înlăturat. Răsboaiele întreprinse contra lui, în acest scop, era începutul ostilităților lui Stefan cu Turcii. În lupta cu domnul Moldovei, Radul, susținut și ajutat de Turci, pierdu tronul și viața. Învingătorul Stefan puse domn Țerei-Românești pe Basaraba Laiot spre a-l avea drept amic devotat și pentru cauzei creștine. Prin alianța țerilor surori și cu sprijinul Ungariei și Poloniei, luptătorul lui Cristos spera și credea la isbândă să conducă oastea creștină și cu biruință secolul să încunună.

Sperarea și credința lui era în Zeul ocrotitor al biruințelor sale până atunci asupra protivnicilor și necredincioșilor, în Zeul care l-a menit neamului său și Creștinătății, Dumnezeu credinței, al nădejdei și al dragostei lui de Creștin și de Român.

Lupta contra dușmanului credinței fu începută cu noroc prin o învingere asupra Tătarilor, la Lipiți, aproape de Nistru, unde oardele tătarești ce năvăliră în Moldovă fură zdrobite de Stefan. Spre lauda lui Dumnezeu pentru această primă biruință asupra necredincioșilor, învingătorul, sfinți atunci, cu mare pompă-mănăstirea Putna, în 3 Septembrie 1470, pe care și-o alese locaș de vecinică odihnă.

În anul următor el începu luptă pentru înlăturarea lui Radul cel plecat Turcilor, dela tronul Țerei-Românești, luptă sfârșită cu isbândă, după trei ani. Atunci pentru prima dată, Stefan încrușișă sabia cu paloșul Turcului.

Până peste hotarele Europei pătrunse faima acestor învingeri. Șahul Persiei, Uzun Hasan și el în luptă cu Turcii, oferă alianța sa „marelui și milostivului domn, stăpân mare în țara sa, Stefan Voevod“, cum îl numește în scrisoarea adresată lui, cerându-i în același timp să îndemne „pe toți principii creștini ca să unească armele lor cu cele ale Persilor spre a zdrobi pe dușmanul comun“.

Când această scrisoare sosi în Moldova, o oaste turcească în putere de 120.000 venia ca să resbune înfrângerea suferită în Țara-Românească. Basaraba Laiot, pus în domnie de Stefan, dar nevoit să se dea apoi pe partea Turcilor, înmulți cu oastea sa rândurile turcești. Stefan nu avea sub arme decât 40.000 de Moldoveni, pe lângă 5000 de Secui și 2000 de Poloni,

care-i venise în ajutor, cu totul vr'o 47.000 contra unei întregi puteri dușmane. Lângă Văs'utu el dădă vestita bătălie dela Podul-Înalt la Racova, în 10 Ianuarie 1475, zdrobind cu desăvârșire pe dușman. Era cea mai strălucită învingere ce armele creștine au reputat până atunci asupra Osmanilor.

Cronicarul contemporan al Poloniei, Ioan Dlugosz, încheie povestirea acestui preamemorabil eveniment istoric cu celebrele cuvinte :

„O, bărbat minunat întru nimic mai prejos eroicilor principii pe care-i admirăm atât de mult: care în zilele noastre o învingere atât de strălucită, între principii lumii cel dintâiu, a reputat asupra Turcului. După judecata mea, el este cel mai vrednic de a i-se încredința principatul și comandamentul a toată lumea, mai ales contra Turcului, prin comună înțelegere și hotărâre a creștinilor“.

Iar papa Sixt IV scria eroului dela Racova: „Faptele tale contra necredincioșilor Turci, dușmanii nostri comuni, ce le-ai îndeplinit până acum cu atâta înțelepciune și vitejie, au adaugat atâta strălucire numelui teu încât toate gurile te numesc și toții într'un gând prea mult te laudă“.

Și chiar cronicarul turcesc, uimit de învingătorul oștilor lui Mohamed, zice: „Mare bărbat și Turcilor asemenea, de ai nostri neînvins“.

Stefan însuș, adresând dela Suceava în 26 Ianuarie o misivă către principii creștini prin care le anunța învingerea și-i invita să participe la continuarea luptei contra dușmanului comun, le scria :

„Prealumiinaților și măriților din toată Creștinătatea, în ori-și-ce loc va ajunge această scrisoare a noastră, Noi Stefan Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domu țerei Moldovei, omenoasă închinăcine și dorință de toate bunurile pentru binele Măriilor Voastre trimitem. Necredinciosul împărat turcesc de multă vreme a fost și este derământorul Creștinătății, și în toate zilele se gândesce cum s'o subjuge. Deci facem cunoscut Măriilor Voastre că, pe la sfânta Bobotează de curând trecută, Turcul trimise asupra noastră o mare oaste a sa de 120.000, . . . încă și pe domnul Munteniei cu toată puterea lui . . . Iar noi ne armarăm împotriva lor, cu ajutorul lui Dumnezeu celui atotputernic, noi în fața dușmanilor Creștinătății. Învinu-i-am și i-am pus sub picioarele noastre, și pe toți i-am repus cu tăișul sabiei, pentru care lucru Dumnezeu fie laudat. După aceasta, necredinciosul Turc vrea să-și răsbune cu capul și cu gândul asupra noastră, voind să cuprindă această poartă a Creștinătății ce întâmpină în țeara noastră, de care lucru Dumnezeu să ne păzească. Și dacă aceasta poartă ar fi pierdută de mine, toată Creștinătatea ar fi amenințată. Deci cerem prietenilor voastre să vă ridicați fără preget asupra dușmanului Creștinătății cât mai este timp. Noi din această parte făgăduim pe credința noastră creștinească să stăm cu capul nostru și să luptăm până la moarte pentru Creștinătate. Așa făcând și voi din cealaltă parte, pe uscat și pe apă, de astă dată cu ajutorul lui Dum-

nezeu celui atotputernic să-i tăiem dreapta. Deci nu întârziati!“

Ce măreață apare personalitatea eroului în aceste proprii cuvinte ale sale! Ce mândră conștiință de sine și de însemnătatea țerei sale în marea luptă ce el întreprinse, și ce judecată dreaptă despre gravitatea momentului pentru Creștinătatea întreagă!

(Va urma)

Când s'a întemeiat orașul Caransebeș și ce știm din trecutul lui?

(Continuare)

Urmas vrednic episcopului Ioan Popasu este actualul episcop, Prea Sfinția Sa *Nicolae Popea*. Asemenea marelui Andrei și Ioan Popasu e caracterizat prin *inflăcărata iubire de neam, prin neschimbata alipire către biserica noastră strămoșască, prin însuslefire pentru tot ceea-ce este românesc, ceea-ce este bun și frumos, prin tact și umanitate și prin tenacitatea, cu care ține la cea mai măreață și mai genială creațiune a marelui metropolit Șaguna, la statutul organic, la care a conlucrat și Prea-Sfinția Sa*.

Trebue să accetuăm această *tenacitate*, căci azi au început a se ivi chiar în sinul nostru bărbați mărginiți, cari îndrăznesc să tragă la îndoială aplicabilitatea acestei liberale constituțiuni.

Proa-Sfinția Sa e născut la 17 Februarie 1826 în frunțașă comună Satulung (Săcele) în Transilvania.

Tatăl său a fost binemeritul paroh din Satulung *Neagoie Popea*, ear mama *Voica născ. Verza-Popovicu*.

Din botez a primit numele *Neagoie*, care înse în clasele inferioare îl schimbă în *Nicolae* și acest nume i-se dede la intrarea în cinul monahal în mod canonic.

Școala elementară a făcut-o în locul născerei, clasele gimnasiale inferioare în Brașov, iar clasa numită „Poetică“, preșum și primul curs de filosofie le-a făcut în Blaj. Cursul al 2-lea de filosofie dimpreună cu drepturile le-a absolvat în Cluj la anul 1846. Studiile teologice le-a început și le-a terminat în Viena ca alumn în convictul imperial, între anii 1846—1848.

După absolvarea teologiei a intrat la 1849/1850 în oficiu de stat, mai întâi ca cancelist la locotenența transilvăneană, mai târziu ca protocolist și concipist la pretura din Deva, iar la 1852 a fost numit actuar și îndată după aceea adjunct la judecătoria ces. reg. din Șomcuta-mare, în care oficiu a rămas până la anul 1856.

După moartea secretariului consistorial, a profesorului de teologie și protosincelului Dr. Grigorie Pantazzi, care cu Prea-Sfinția Sa a fost coleg în convictul imperial din Viena, episcopul și

mai târziu arhiepiscopul și metropolitul Andrei Baron de Șaguna chemă pe Nicolae Popea ca se înlocuiască pe »fiul său iubit« Grigorie și așa la anul 1856, după ce a parcurs gradele ierarhiei de diacon, protodiacon, presbiter și protosincel, l-a numit secretar consistorial, profesor de teologie și administrator protopresbiterial al tractului Noerichiului, în cari funcții a fost până la anul 1869 inclusive. În memorabilul sinod arhidieceșan din 1870, când se organizează Consistoriul pe bazele statului organic, fericitul arhiepiscop și metropolit, marele Andrei, între aplauzele sinodului, îl numește vicariu episcopesc, iar la a. 1871 îl hirotesisă întru archimandrit. Ca cel dintâi funcționar în arhidieceșă, după moartea marelui Andrei, căruia i-a fost adict sincer până la moarte, de care a fost iubit cu căldură și căruia chiar dânsul i-a închis ochii, a condus arhidieceșă și Consistoriul arhidieceșan cu tact, înțelepciune și blândețe pe timpul celor două sedisvacanțe.

Pe cum până aici așa și de aci încolo aflăm pe archimandritul Nicolae Popea în cele mai onorifice și importante misiuni. Ca deputat în dieta transilvană (1863—1865), la senatul imperial din Viena, ca deputat congressional și eparhial, asesor în Consistoriul metropolitan și a luat parte cu zél și abnegațiune la mișcările și cauzele naționale, culturale și literare.

A fost între inițiatorii și fundatorii *Asoțiațiunii pentru literatura română și cultura poporului român*, al cărei președinte a fost. Este membru fondator al *reuniunii pentru crearea unui fond de teatru român*, membru fondator și protector al *reuniunii învățătorilor din diecesa Caransebeșului*, membru pe viață al *reuniunii române agronomice din comitatul Sibiului*, apoi membru ordinar al mai multor societăți literare.

A fost președintele comitetului național-românesc pentru partidul național din Transilvania. La anul 1881 a convocat adunarea națională politică, la care au participat și Românii din Ungaria și Bănăt. În aceasta adunare a fost de nouașles președinte al comitetului național din Ungaria și Transilvania.

În 27 Martie 1889 a fost ales unanim prin sinodul electoral ținut sub presiunea fericitului arhiepiscop și metropolit Miron Romanul, prin decretul rogal din 1/13 Iunie și prin gramata metropolitană din 11/23 Iuliu a fost întărit, iar în 11 Iunie a fost hirotonit în Sibiu întru episcop al dieceșei, care o păstorește azi.

Prea Sântia Sa a sosit la Caransebeș în 1/13 Iuliu 1889. În calea către reședința sa viitoare populațiunea în frunte cu preoțimea l-a primit cu mare entuziasm, iar sosind la Caransebeș a fost primit de o mulțime mare de popor din Caransebeș și din dieceza întreagă. A fost apoi

condus în oraș de un banderiu foarte frumos în fruntea căruia era călare și în costum național mult regretatul protopresbiter al Verșețului David Terșaloaga, atunci jurist și absolvent de teologie.

Prea-Sântia Sa prin orașul decorat a mers drept la biserica catedrală, unde după-ce s-a rugat lui Dumnezeu s-a rontors la reședință.

Intronisarea a avut loc în 2 Iuliu prin metropolitul actual Ioan Mețianu, atunci episcop al Aradului. Seara a fost concert și retragere cu torțe.

După-ce au trecut zilele de serbătoare și ocupându-și scaunul binemeritat și-a început activitatea sa și în butul tuturor greutăților — între cari cea mai mare este discordia și certele d'între noi — a făcut multe fapte vrednice de laudă și corespunzătoare așteptărilor eparhioților sei, așteptări exprimate viu în ziua instalării prin rostul bravului nostru tribun Coriolan Brediceanu.

Cel dintâi lucru, ce l'a făcut este, că a pus pe bază reală fondul de pensiune al protopresbiterilor, al asesorilor și al oficianților dieceșani și al profesorilor, apoi fondul preoțesc pentru ajutorarea veduvei și orfanilor acestora, prin care fapt Prea Sântia Sa și-a arătat bunătatea inimii Sale și și-a câștigat pentru totdeauna profunda mulțămintă a celor interesați, dar și a dieceșei întregi.

Vechia reședință episcopescă, unde era adăpostit institutul teologic și cel pedagogic, aflându-o aproape în ruine și din punct de vedere igienic aflându-o de tot necorespunzătoare, Prea Sântia Sa a zidit actualul institut dieceșan.

Cu privire ageră în viitoriu, pentru a asigura capitalele dieceșei, a cumpărat bunurile din Mărghita-mare, din Dăzești și din Visag, prin care act nu numai că a asigurat starea financiară a dieceșei, ci a venit întru ajutoriu și poporului de acolo, care are mare lipsă de pământ.

Sub Prea Sântia Sa s'a înființat și internatul teologic și cel pedagogic din Caransebeș și tot sub Prea Sântia Sa derimându-se vechea reședință, s'a zidit edificiul, unde se află marele stabiliment comercial »Severineana« a cărei înființare a sprijinit-o moralicește și materialicește.

A îmbogățit literatura română cu următoarele scrieri prețioase:

- a) *Vechia metropolie 1870.*
- b) *Viața arhiepiscopului și metropolitului Andrei Baron de Șaguna 1879.*
- c) *Memorialul arhiepiscopului și metropolitului Șaguna 1889 Tom. I.*
- d) *Mai multe broșure.*

Academia română din Bucuresci aprețind meritele literare ale Prea-Sântiei Sale în anul 1887 la ales membru onorariu și corespondent, iar în 1899 membru ordinar al ei.

În 13/26 Martie 1900 a avut loc la academia română sub presiunea a însaș Maiestății

Sale a regelui Carol ședința festivă, în care ș'a ținut discursul de recepțiune. Pentru aceasta ședința festivă, Majestatea Sa regele Carol a dispus, ca membrii Academiei să se prezinte în haine festive și membrii decorați cu decorațiune.

Venerabilul episcop și literat a fost primit cu aplause frenetice și discursul a fost petrecut de vii și entusiastice aclamațiuni din partea membrilor prezenți. Foile din România și ale noastre au notificat acest eveniment cu mari elogii. Nu mult după acest eveniment Prea-Sânția Sa a fost părtaș de onoare a fi vizitat de Înalț Prea-Sânția Sa *Iosif Gheorghianu*, primatele României, după cum vom vedea la alt loc.

Nu este teren, nu este instituțiune folosi-toare eparhiotilor sei, de care Prea Sânția Sa să nu să intereseze. Deu Dumnezeu, ca să-și continue încă mulți ani activitatea sa.

(Va urma)

Regule ortografice

Academia Română, 1904

I. — În scrierea limbii românești se întrebuințează următoarele 27 de litere:

Pentru *Vocale* 8: **a, e, i, o, u, â, â și î.**

Numai în nume proprii străine se întrebuințează și *y, ö, ü* etc.: Stanley, Römerbad, Würzburg.

Pentru *Consonante* 19: **b, c, d, f, g, h, j, l, m, n, p, r, s, ș, t, ț, v, x, z.**

Numai în nume proprii și în cuvinte străine se întrebuințează literele și grupurile:

K, qu, ph, th, w: Kant, kalium, Quintilian, Aquitania, Philippsburg, Thionville, Thurgau, Wagner, White, Wiesbaden.

Nu se scrie: Mihalake, Sake, Take, ecuație, ci Mahalache, Sache, Tache, ecuație sau ecuație.

Se scrie însă: kilogram, kilometru.

Numele proprii de familie române își pot păstră ortografia lor: Kogălniceanu, Kretzulescu, Kalinderu, Quintescu.

II. — În regulă generală fiecare literă reprezintă în scriere un anumit sunet al vorbirii și fiecare sunet al vorbirii se scrie printr'una și aceeași literă.

În practică sunt însă câteva abateri de la acest principiu general al scrierii:

a) literele *â* și *i* înseamnă amândouă acelaș sunet,

b) literele *c* și *g* reprezintă amândouă câte două sunete deosebite,

c) litera *x* reprezintă o grupă de două sunete.

III.—Literele onumerate mai sus reprezintă sunetele cuvintelor precum urmează:

Vocale.

a: *ața, amar, ată, mare, țară, buna, știă, adună, vedcă, auziă.*

e: *cere, merge, cetește, vede, șade.*

= Diftongul **ea** se scrie *ea* (nu *é*): *ceară, ceapă, să dea, să crează, neagră, dreptă.*

= Terminațiunea persoanei a 3-a a imperfectului verbelor în *-e* și *-ed* (a bate, a vedea) se scrie cu *-ed* la sing. și cu *-eau*, la plur.: el vedea, ei tăceau, el bătea, ei mergeau.

i: *îmă, pîic, negri, afi, dormi, turti.*

= Se scrie *i* (nu *î*) și când se pronunță semison (*i* consoană), aflându-se înainte sau după vocală și formând diftong cu dânsa; asemenea și la sfârșitul cuvintelor după vocală sau după consonantă:

iară, iarnă, iarbă, roib, șoim, iertare, doină, aibă, uitare, uimire, piept, fier, i-am luat

noi, boi, doi, cei;

buni, nori, mergi, frati, drepti, fi, fii, copii, vezi-i, bate-i.

= Spre deosebire, acolo unde **i** final este întreg și întonat, se înseamnă cu accentul grav (◌̀): a auzi, a lovi, a dormi (vezi mai jos No. V.)

= Terminațiunea persoanei a 3-a a imperfectului verbelor terminate la infinitiv în *-i* și *-i* (a sări, a cobori) se scrie cu *-iă* la sing. și cu *-iau* la plur.: el săria, ei dormiau.

o: *om, orb, Oprea, popor, noroc, soc, somn, soro, o casă, spune-o, am dat-o.*

= Diftongul **oa** se scrie *oa* (nu *ó*): *poamă, moară, doarme, moarte, oameni, toacă toarce, cunoaște.*

u: *unu ura unsă, ușă, nume, bun, sună, negru, umplu, umplu, tăcu, făcu.*

= Se scrie *u* (nu *ü*) și când se află înainte sau după altă vocală pronunțat semison și făcând diftong cu ea:

ou, nou, bou, sau, său, fiu, teiu, altoiu, zăvoiu, vioiu; nueueu, nouă.

ă: *sărăcie, mărunț, bătut, bunățate, învăț, adevăr, tău, său, supărare, mă supăr, văd, împărat, rămăs.*

â—î: se scrie în două feluri:

a) Se scrie cu **â** în corpul cuvintelor: *sânge, plânge, cântă, cât, atât, vânt, vânz, vânzare, batâr, mormânt, cuvânt, când, rând, sfânt.* — toate formele verbale terminate cu *-ând*: *cântând, văzând, făcând, mergând, urând* (de la urare),

b) Se scrie cu **i** la începutul cuvintelor: *în, înainte, încă, inger, încure, încerc, îndoit, înot, îl, îmi, îți își, îi.*

Se scrie asemenea cu **i**:

1. În cuvintele compuse precum sunt: *neîndurare, neîmpăcat, preîntîmpinat.*

2. În terminațiile flexionare ale verbelor terminate în *-ri*: *a urî, coborî, hotărî, târi, urîm, coborîm, hotărîm, târim, urît, coborît, hotărît, târit, urînd, coborînd, hotărînd, târînd.*

Consonante.

b: bun, brâu, sobă, bob.

d: dau, adă, șed.

f: fag, faț, figură, filozofie, fizică, tipografie, Filip.

= Nu se scrie *ph* în loc de *f* decât în nume proprii străine (vezi I).

h: ham, hoț, patriarh, hartă, arhivă, arhiereu, himeră arhitect.

j: jaf, joc, Blaj, viteji (pl. de la viteaz), vitejie.

l: lemn, loc, halat, deal.

m: mare, măr, amar.

n: nimic, noroc, prune, nun.

p: pace, părinte, apă, dop, plop.

r: rac, sare, amarit, rar.

s: sac, casă, poveste, folos.

ș: șarpe, ședere, vești, povești, pești, crești, crește, domnești, împărătește, Pitești, București, Negoești, știu, știință, ștergar, miriște, buștean, chipeș.

= Nu se scrie *s* în loc de *ș* în grupul *ști*; deci nu: *-sci*, *-sce* pentru *-ști*, *-ște*.

t: tare, telegraf, Toma, uitat, tot; asemenea: teolog, Teodor, nu *theolog*, *Theodor*.

= Nu se scrie *c* în loc de *t* în grupul *ști*; deci nu: *-sce*, *-sci* în loc de *-ște*, *-ști*.

ț: rață, țepi, ținut ață, frați, moț, piață, finanțe.

v: vas, venin, viață, voie, jilav.

z: zor, zeu, zină, botezat, bizantin, lucrează, îndrăzneț, ziua, vezi, verzi, calzi, a mucezi, inverzit, încălzind, rază, pază, vază, roză, nazal, poezie, engleză, franceză, fizică, ipoteză, vizită, poziție văzând, șezând, abuz.

c, g: însemnează fie-care câte două sunete deosebite după poziție și anume:

1. la sfârșitul cuvintelor sau înainte de consonante sau de vocalele *a*, *o*, *u*, *ă*, *â*, însemnează sunetele aspre *k*, *g*:

ac, *sac*, *sec*, *cuc*, *clacă*, *dopot*, *cresc*, *ca*, *cap*, *cocoș*, *cot*, *câne*, *cădere*, *zicând*, *bucată*, *bucurie*;

bag, *neg*, *stog*, *fag*, *glas*, *gros*, *grădină*, *gard*, *gol*, *gură*, *găsit*, *gând*.

2. înainte de *e*, *i* însemnează sunetele $\begin{matrix} \text{H} \\ \text{I} \end{matrix}$ (*č*), $\begin{matrix} \text{H} \\ \text{I} \end{matrix}$ (*g*) *ce*, *cetate*, *ceafă*, *incepe*, *cercei*, *facem*, *cine*, *cireșe*, *nuci*, *mici*, *cerci*;

ger, *geme*, *curge*, *ginere*, *pecingine*, *d. egi*, *gingii*, *mergi*.

3. când *c* și *g* înainte de *e* și *i* își păstrează valoarea aspră, se însemnează cu *ch*, *gh*:

chem, *chiag*, *chiar*, *chică*, *chingă*;
ghem, *ghergef*, *Gheorghe*, *ghiață*, *neghină*, *neghiob*.

x: însemnează grupul de consonante *cs*: *xilograf*, *lexicon*, *Xerxe*, *Xantip*, *Roxolani*, *luxație*, *relaxare*, *Alexandru*, *hexametru*.

IV. — **Duplicarea consonantelor** se admite numai în următoarele cazuri:

1. când provine din alipirea a două cuvinte românești, din cari întâiul se termină și al doilea se începe cu aceeași consonanță sau de același fel; aceasta se întâmplă la cuvintele compuse din prepozițiunea *în* și un cuvânt începător cu *n* sau *m*: *înnotare*, *innodare*, *innoire*, *innăscut*; *immormântare*, *immărmurit*, *immulțire*, — se poate însă scrie și *innulțire*, *innormântare*.

2. pentru deosebire se admite duplicarea lui *s* în următoarele cuvinte:

massa de materie (la *masse*), *massiv*, — dar *masa* de scris,

cassa de bani, *cassier* — dar *casa* de locuit, *rassa* de animale și *rassa* călugărească — dar *barba rasă*.

V. — **Accentuare.** — Se însemnează cu accent grav (') vocala care sfârșește un cuvânt, dacă este accentuată și nu are alt semn: *făcù*, *bătù șezù*; *dormì*, *auzì*; *căutà*, *lăudà*, *vedeà*, *ședeà*, *mergeà*, *dormià*, *sărià*; dar: *a hotărz*, *lucră*, *lăudă*, *lăudă*.

V. — **Apostroful** (') se întrebuințează spre a se arăta eliziunea unei vocale; n'am (*nă am*), s'au (*se au*), v'aduc (*vă aduc*), v'am dat, v'ați arătat, s'au dus.

= Prin urmare nu se va scrie:

celă-l'alt, *cei-l'alti*, *ci*: *celălalt*, *cealaltă*, *ceilalți* sau *ceialalți*, *celelalte*.

VII. — **Trăsuri de unire** (-) se întrebuințează spre a arăta juxtapunerea unor cuvinte, cari nu formează împreună un singur cuvânt compus: *rogu-te*, *vezi-l*, *îndură-te*, *uită-te*, *cântă-ne*, *spune-le*, *le-am dat*, *i-am luat*, *ne-am așezat*, *te-am văzut*.

Cuvintete compuse cu scriu însă fără a se arăta elementele de compunere:

binefacere, *bunăvoință*, *astfel*, *fiindcă*, *pen-trucă*, *dacă*, *ceva*, *dela*, *cineva*, *unde*, *câtva*, *câțiva*, *câteva*, *totdeauna*, *astăzi*, *niciodată*, *deocamdată*, *extraordinar*, *pierdevară*.

Varietăți

Personale. Prea Sântia Sa Domnul Episcop diecezan *Nicolae Popea*, a plecat pentru restaurarea sănătății sale Duminecă dimineața cu trenul accelerat la Karlsbad.

Părăstas s'a ținut Marți în biserica din cimiteriu pentru odihna reposatului în Domnul *Ilie Curescu*. Fie-i țarina ușoară!

Ortografia Academiei Române. După lungi debateri, Academia Română, ținând seamă de indicațiunile date de către generalitatea scriitorilor și învățătorilor români din toate părțile, a modificat fundamental sistemul ortografic făcut de dâusa la 1880 și 1881, și a întocmit un mod de scriere mult mai simplu, întemeiat pe principiul fonetic de a scrie sunetele vorbirii prin anumite litere, fără considerațiuni etimologice sau gramaticale. Nouele reguli ortografice sunt cuprinse în o broșură, ce o vom publica în întegime ea, cu atât mai ales, că este un mare interes de cultură națională ca să ajungem cât mai curând la o uniformitate deplină în ortografia limbii noastre în toate manifestările scrise. Sperăm, că fără întârziere și ferți de nedumeriri zădarnice toți scriitorii noștri vor adopta această ortografie.

Himen. Dl. Dr. Mihail Brădicean, avocat în Caransebeș, și-a încredințat de soție pe dra Drina Sporia din Orșova.

Bibliografii

Consistoriul diecesan al eparhiei Caransebeșului în ședința sa din 20 Maiu a. c. Nr. 1514 Sc. a aprobat următoarele cărți:

Istoriele Religioase-morale, I. Carte de Religiune pentru școlarele elementare, de *Dr. Petru Barbu*.

Preparațiuni la cărțile de religioasă pentru școlarele elementare ale prof. Dr. Petru Barbu de *Petru Buzera: I. Istoriele Religioase-morale*.

Biblioteca populară a „Asociațiunii”. Icoane din Istoria Grecilor vechi. Partea II de Victor Lazăr. Nr. 9 Prețul 20 fileri.

Cărțile Săteanului român. Nr. 1. Schițe din popor de George Stoica. Prețul 10 bani. Nr. 2. Păcatele noastre de Petru Suci. Prețul 15 bani. Editura foii populare „Răvașul”. Tipografia „Carmen” în Cluj.

„Istoriografi vechi, istoriografi noi”. A apărut și se poate procura de la librăria arhidiecesană din Sibiu broșura *Istoriografi vechi, istoriografi noi, studiu critic în chestia vechei metropolii ortodoxe române*, de *Teodor V. Păcățian*. Prețul 2 coroane, plus 20 fileri pentru pot. Cartea e împărțită în următorii capitli: Dogme istorice. Părintele Bunea ca scriitoriu. Punctul meu de vedere. Argumente vechi. Noaua teorie. „Nandorabensis”. Decretul regelui Vladislav. Mănăstirea voevodului Mihail Viteazul. Vicarii episcopilor latini. Sava Brancovici. „Unirea”. Încheiere. — Se poate procura la Librăria Diecesană în Caransebeș.

Emil Sabo: Căntece. Blaș, Tipografia Semin. Arhidiecesan, 1904. 100 pag., 8°. Prețul 1 cor.

Protocolul congresului național-bisericesc ordinaru al metropoliei Românilor greco-orientali din Ungaria și Transilvania, întrunit în Sibiu, la 1/14 Octobrie 1903. Prețul 2 coroane. Sibiu. Edițiunea metropoliei 1903.

XX. Programă a Institutului pedagogic-teologic al arhidiecesei ortodoxe române transilvane în Sibiu pe anul școlariu 1903/4 publicate de *Dr. Eusebiu R. Roșca*, director. Cuprinsul: 1. Predica în biserică, importanța și necesitatea ei de Vasile Stan 2. Sciri școlare și cronica institutului. Sibiu, Tipariul tip. arhidiecesane. 1904.

Raportul VII. al școalelor capitale ort. or. rom. de băieți și fetițe din Lugoj pe anul școlastic 1903/1904. Elaborat din însărcinarea corpului învățătoresc de *George Joandrea* învățător. Lugoj, tipografia Carol Traunfellner 1904.

Discurs istoric pentru popor rostit la serbarea națională pe mormântul lui *Stefan cel Mare* în Pătina la 3/16 Iulie 1904 de *Dori Popovicu*. Tip, Soc. „Școala română” Suceava.

Stefan cel mare. Tradiții, legende, balade colinde ș. a. culese din gura poporului de *Teodor A. Bogdan*. Editura librăriei Ciurcu, Brașov, 1904.

Licitațiuni minuende

Pe baza decisului Venerabilului Consistoriu diecesan de dttto 28 Iunie 1904 Nrul 2265 B. ex. 1904 prin aceasta se escrie licitațiune minuendă pentru lucrurile de renovare la sfânta biserică din comuna **Silagiu**, protopresbiteratul Buziașului.

Prețul de esclamarie e suma 3700 cor. și 4 fil. Licitațiunea se va ținea în 28 Iulie 1904 în școala gr. or. română din Silagiu la 8 oare a. m.

Reflectanții vor avea a depune la începutul licitațiunii vadiul de 10% din suma de esclamarie.

Specificațiunea de spese și măsuri se pot vedea la cancelaria oficiului par. gr. or. român din loc.

Se notează, că spesele avute de comuna biserică cu facerea planului și a specificațiunilor de spese și măsuri în suma de 100 cor. se va computa întreprinzătorului, pe care va rămânea lucrările de renovare în prețul, cu care a primit lucrările.

Din ședința com. par. gr. or. român din Silagiu, ținută la 11 Iulie 1904. 2—3 [38]

George Popescu
preș. com. par.

Ignăție Petrovițiu
not. com. par.

Pe baza încuviințării Ven. Consistoriu diecesan dttto 30 Iunie 1904 Nr. 2282 B se escrie licitațiune minuendă pentru pavarea bisericeii din comuna **Var**, protopresbiteratul Caransebeșului cu granitto terazzo, precum și pentru repararea zidului dela curtea bisericeii cu prețul de esclamarie 1000 cor.

Licitațiunea se va ținea în 8/21 August 1904 la 11 oare a. m. în biserică.

Reflectanții înainte de licitațiune vor avea să depună vadiul de 10% din prețul de esclamare sau în bani gata sau în hârtii de valoare.

Specificațiunea de spese și măsuri se poate vedea la Oficiul parohial din Var.

Comuna bisericească cu privire la pavare se deobligă a satisface condițiunilor notate în specificațiunea de spese și măsuri.

Cu privire la alte înțelegeri întreprinzătorii vor avea să stee în legătură cu epitropia parohială.

Var, din sedința comitetului parohial ținută în 11 Iulie 1904 1—2 [39]

Ioan Șușoi m. p.   **Nicoloe Bistreanu** m. p.
notariu   preș. și preș.

Concurse

Din partea Consistoriului gr. or. român din Oradea-mare se escrie concurs pentru ocuparea postului de catichet gr. or. român la gimnaziul din **Beiuș** împreună cu postul de rector al internatului diecesan de acolo.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

Cortel și provisiunea în internat, salariu 1600 coroane plătit în rate lunare.

La recurs sunt a se adneca: testimoniu de maturitate, testimoniu teologic și de evalificațiune; atestat despre serviciile anterioare și despre conduita morală. Recurentii să fie necăsătoriti.

Recursele vor fi a se presenta la acest Consistoriu până în 7/20 August, a. c.

Oradea-mare, 3/16 Iuliu, 1904. —2 [36]

Consistoriul gr. or. român
din Oradea-mare.

Pentru îndeplinirea postului vacant de învățătoriu din **Srediștea-mică**, protopresbiteratul Vêrșetului, se escrie prin aceasta concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în Foia Diecesană.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Salariu anual 600 cor.

2. Doaue jugere de pământ, unul de arat al doilea sădit de comuna bisericească cu vie, otelo pentru cuincuenale. Alesul le va folosi anebele, va avea însă să poarte dările publice după ele, să le lucreze pe spesele sale și nu va mai avea a primi dela comună cuincuenale.

3. Pentru adunarea generală 30 cor.

4. Pentru conferințele învățătoresci 10 cor.

5. Patru stinjeni de lemne, din cari va avea a încălzi și școala.

6. Pentru curatorat 10 cor.

7. Dela fiecare inmormântare, la carea va fi chiebat, și dela fiecare parastas câte 1 cor.

8. Cuartir grătit cu grădină de legumi.

9. Pentru compunerea socotelelor s. biserici și ale cultului 40 cor.

10. Pentru scripturistică 10 cor.

Pentru serviții prestate în alte comune, comuna bisericească nu ie nici o răspundere.

Doritorii de a ocupa acest post sunt avisați a-și trimitte petițiile lor provăzute cu documentele prescise în termenul indicat Prea Onoratului Oficiu protopresbiteral gr. or. rom. al Vêrșetului în Buziaș și a se presenta în atare Duminecă ori sêrbătoare în biserică din loc.

Din ședința comitetului parohial ținută în Srediștea-mică în 24 Iunie 1904. 2—3 [37]

Meilă Mihu
preș. com. par.

George Muică
not. com. par.

Senegin cotra fusei, răgușelii, durerii de piept, ofticii, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lîngoarei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fl. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei reumatismului, recelelor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fl. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomach, greața și vomarea, sgârçuirile cele mai grele. Leac sigur. Folesece și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fl. și 2 cor.**

Kaljodsarsaparil. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la sifilis, morburile tinerelelor 1 sticlă **2 cor.**

Laxbonbons. Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum, palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de închiderea scaunului numai de cât s; comandez **Laxbonbons** zaharele purgative, plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chemicale, drogou, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rum și altele. Teuri rusece, Parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față și mâni. Articoli cosmetice, oleu pentru păr, Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți pe cum și prav. Ori ce fel de articlu din bransă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vê veți convinge.

Cornel Demeter,

apotecar în **Békás-Megyer, fő-utca 45 szám**

5—10 [31]

Budapest mellett.